

T-shaped divorce

Van onmacht aan het eind, naar kracht aan het begin

**Een pleidooi voor vroege conflictdiagnostiek en
triage bij scheiding**

Conflictdiagnostiek met triage is een aanpak die alle ingrediënten verschaft om snel passende hulp te kiezen en te bieden. Zo kan voorkomen worden dat strijd tussen ouders escaleert en mentale en fysieke schade veroorzaakt bij de kinderen, maar ook bij de ouders.

T-shaped divorce

© 2023 Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bela de Vries.

www.triagebyscheiding.com

Inhoudsopgave

Inleiding.....	4
-----------------------	----------

Deel I Zoals het nu is, maar zo kan het ook

1. Dit is waarom definities nodig zijn	9
1.1 “Drama van de mislukking” en onvermogen	9
1.2 Gezamenlijke definities	12
1.3 Gezinstransformatieproces, chronische strijd en stress	13
2. Casusbespreking	15
2.1 Een voorbeeld van de huidige omstandigheden	15
2.2 Van onmacht aan het eind, naar kracht aan het begin	17
2.3 Conflictdiagnostiek	18
2.4 Omstandigheden die verbeteringen brengen	19
3. De Triagelijst Scheidingsoort.....	20
3.1 Reflectievragenlijst	20
3.2 Digitale TS-resultaten en eigenaarschap bij de ouders	22
3.3 TS-resultaten reizen mee	23
3.4 TS en AIB bij gevorderde problematiek en ingesleten strijdpatronen	24
3.5 De TS reduceert klachten	25
3.6 De TS helpt bij wegwerken van wachtlijsten	25

Deel II Financiële voordelen

4. Cijfers en schattingen met behulp van drie scheidingsoorten.....	27
4.1 Aantallen en soorten scheidingen	28
4.2 Jaarlijkse kosten voor rijk en gemeenten	28
4.3 Preventieve maatregelen: Investering en Kostenbesparing per jaar	30
4.4 Kosten voor een willekeurige gemeente van 30.000 inwoners	31
5. Conclusies: Impact voor organisaties en instellingen.....	32

Inleiding

Zodra een professional ziet dat de begeleiding lijkt aan te slaan, omdat het beter gaat met de ouders en de kinderen, dan geeft dat voldoening en wordt het werk leuker.

Professionals die hun werk graag doen, stralen dat uit naar de ouders en de kinderen die zij begeleiden, maar ook naar hun collega's en naar het eigen gezin, thuis. Bovenal, plezier in het werk voorkomt stress. Hoewel er de laatste paar jaar geleidelijk aan een andere wind waait, zijn de omstandigheden binnen de jeugdsector nog verre van ideaal en plezierig voor werknemers. Er is een leegloop^{1,2} van professionals gaande en er is krapte op de arbeidsmarkt, waardoor veel van baan wordt gewisseld. En er zijn wachtlijsten, ook in andere sectoren, zoals de rechtspraak of de GGZ. Dit betekent dat er onvoldoende continuïteit en voorspelbaarheid is voor ouders en kinderen.

Er heerst onvrede onder kinderen en gezinnen over de hulpverlening, maar professionals zijn ook ontevreden over de huidige omstandigheden. Ouders en pleegouders geven aan zich niet gehoord te voelen door bijvoorbeeld jeugdbeschermers of rechters³. Een oplossing zou kunnen zijn om beter te luisteren, maar menig professional doet dit al. Hulpverleners die met ouders en gezinnen werken, zoals psychologen, jeugdbeschermers, advocaten en rechters, zijn over het algemeen opgeleid in het toepassen van allerlei gesprekstechnieken, zoals 'luisteren', 'parafraseren', 'samenvatten' en 'checken', maar desondanks voelen vele ouders zich nog onvoldoende of niet gehoord.

Dit leidt tot gevoelens van machteloosheid onder de ouders en de kinderen, en onder de professionals.

Daarnaast dragen deze omstandigheden bij tot oplopende kosten voor gemeenten, Rijk en de rechtspraak, maar ook voor de ouders.

Wat hebben ouders en professionals nodig, zodat ouders zich gehoord voelen en gevoelens van machteloosheid bij ouders en professionals worden weggenomen?

1. Een heldere verklaring voor de onvrede en machteloosheid (paragraaf 1.1)
2. Snelle conflictdiagnostiek en triage bij scheiding
3. Snel passende hulp kunnen kiezen en aanbieden

Door deze combinatie kan schadelijke escalatie van ouderlijke strijd worden voorkomen.

Daar waar van hij of hem gesproken wordt, kan ook van zij of haar gesproken worden. Als de tekst het toelaat, wordt afwisselend voor de manlijke of voor de vrouwelijke vorm gekozen.

1 <https://www.ftm.nl/artikelen/uittocht-jeugdbeschermers>

2 <https://pointer.kro-ncrv.nl/duizenden-medewerkers-keren-jeugdbescherming-de-rug-toe>

3 Recht doen, paragraaf 6.2.1: <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Publicatie%20Reflectietraject%20Familie%20Jeugd.pdf>

In Deel I wordt uitgelegd waarom definities nodig zijn. Hierbij wordt het gezinstransformatieproces kort beschreven en worden definities van chronische strijd, chronische stress, drie conflictgraden en uitleg over ‘het drama van de mislukking’ gegeven.

Deze definities helpen bij het lezen van de casus, waarbij wordt gereflecteerd op het beloop van de problematiek. Daarbij wordt besproken welke kennis en gereedschappen professionals nodig hebben om grip en overzicht te krijgen op hun werkzaamheden, zodat ouders zich erkend en gehoord voelen. Vervolgens worden de gereedschappen, zoals de toepassing van conflictdiagnostiek en het maken van een conflictanalyse met behulp van de Triagelijst Scheidingsoort⁴ besproken. De digitale resultaten geven een structuur bij het maken van de conflictanalyse betreffende de mate van eventuele ouderlijke strijd en lopende kwesties.

Conflictdiagnostiek met een conflictanalyse ondersteunt ouders, hulpverleners, zoals maatschappelijk werkers, wijkconsulenten of jeugdbeschermers bij het vinden van passende hulp voor ouders en eventueel de kinderen. Mediators en advocaten kunnen samen met de ouders de conflictanalyse gebruiken bij de invulling van het echtscheidingsconvenant en het ouderschapsplan. Als partijen niet tot overeenstemming komen, dan kunnen de resultaten van de conflictanalyse gebruikt worden om aanvullende of andere passende hulp te kiezen.

Voorts kunnen de resultaten van de conflictanalyse, als leidraad gebruikt worden tijdens regelmatige evaluatie van de begeleiding en eventuele gemaakte vorderingen.

Deel II Met behulp van vier berekeningen wordt geïllustreerd hoe de inzet van de Triagelijst Scheidingsoort tot aanmerkelijke kostenbesparingen leidt.

Chronische ouderlijke strijd kan mentale en fysieke schade bij de kinderen, maar ook bij de ouders, tot gevolg hebben. Het stressmanagementsysteem van kinderen en ouders kan voor het leven ontregeld raken, waardoor zij mentaal en lichamelijk kwetsbaar zijn. Hierdoor wordt vaker een beroep gedaan op medische en psychische gezondheidszorg of hulp gevraagd bij een gemeente. Dit kan hoog oplopende kosten met zich meebrengen voor gemeenten en Rijk en voor ouders en zorgverzekeraars.

Door vroeg in te zetten op conflictdiagnostiek met een conflictanalyse kan de intensiteit van strijd opgespoord worden, waardoor snel passende hulp geboden kan worden om schadelijke chronische stress te voorkomen. Hierdoor zal de behoefte aan medische en psychische zorg voor kinderen en ouders met bijkomende kosten afnemen.

Kijk eventueel voor verdere informatie op de website www.triagelijstscheidingssoort.com of stuur een e-mail naar beladevries@t-shapeddivorce.com

⁴ De Triagelijst Scheidingsoort (TS), de Triagelijst Interactiedynamiek (TI) en het Analyse Instrument Blokkades (AIB) zijn ontwikkeld door drs. Bela A. de Vries

Onze gedachten over situaties of over anderen beïnvloeden onze gedragingen.

Maar als onze gedragingen afwijken van wat anderen van ons verwachten, dan kunnen we op gespannen voet komen te staan met die anderen. Dat kan stress en depressieve gevoelens geven.

Meer dan 1000 onderzoeken naar depressie door Aaron Beck, zijn dochter Judith Beck⁵ en andere onderzoekers over de gehele wereld, tonen aan dat depressieve gevoelens met bijkomend psychisch lijden voortkomen uit iemands gedachten en gedragingen die niet aansluiten op de omgeving. Daarom zouden professionals al bij de eerste signalen de intensiteit van strijd in beeld moeten brengen met behulp van triage instrumenten, zodat zij en de ouders snel inzicht krijgen in hoe de strijd zich kan ontwikkelen, als ouders en/of kinderen geen passende hulp krijgen.

Als ouders nog samenleven en niet willen scheiden, dan kan dit met behulp van de Triagelijst Interactiedynamiek© (TI), bijvoorbeeld bij relatietherapie of ouder- en gezinsbegeleiding. Bij ouders die overwegen uit elkaar te gaan of al uit elkaar zijn kan de Triagelijst Scheidingsoort (TS) ingezet worden. Deze ouders maken een psychologisch proces van 'losmaking' of 'onthechting' van elkaar door en een juridisch proces van ontbinding, waarbij een goede hechtingsrelatie van de kinderen met beide ouders gewaarborgd moet blijven.

Beide instrumenten onderscheiden drie soorten conflictgraden of scheidingssoorten en brengen de intensiteit van de interactiedynamiek tussen twee partners in beeld, en in hun hoeverre emoties en gedachten uiteen liggen bij diverse onderwerpen. Dit kan gaan over bijvoorbeeld werk, financiën, cultuur, zorg voor de kinderen, maar ook over zorgen om de kinderen en emotionele en fysieke veiligheid.

Deze whitepaper richt zich op de Triagelijst Scheidingsoort, die wordt ingezet als de relatie wankelt en een van de ouders of beiden een scheiding overwegen, of als een of beide ouders de beslissing hebben genomen om te scheiden.

⁵ Beck, A.T., Cognitive therapy and the emotional disorders, Penguin, 1979, p. 213 en Beck, J., Cognitieve Gedragstherapie, Theorie en praktijk (tweede editie), Amsterdam Uitgeverij Nieuwezijds, 2013

Drs. Bela A. De Vries

T-shaped scheidingsdeskundige

Bela de Vries is psycholoog, T-shaped scheidingsprofessional en intercultureel specialist. Al sinds haar jeugd is zij begaan met vragen als “Waarom voeren mensen oorlog?” en “Wát doen mensen die vrede weten te bewaren?”

Zij ziet parallellen tussen conflicten op macro- en op microniveau, tussen grootmachten en partners of ouders. Zij heeft zich gespecialiseerd in conflictdiagnostiek en conflictoplossing.

De Vries heeft vele ouders, kinderen, docenten en andere volwassenen begeleid in Nederlandse en in diverse landen in de Arabische wereld en Afrika, waar zij heeft gewerkt en met haar gezin heeft gewoond. In Nederland werkte zij als ouder- en gezinsbegeleider, mediator naast rechtspraak, maar vooral als ouderschapsonderzoeker met deskundigenbericht (forensisch mediator) voor rechtbanken en gerechtshoven. Dit heeft geleid tot studie en het boek: *Terugdringen van psychisch lijden van ouders en kinderen bij scheiding - Een brug tussen psychologie en recht* (2019)⁶.

Enkele andere publicaties zijn een hoofdstuk ‘Interculturele Sensitiviteit’ in het *Handboek Mediation* (2017)⁷, en het eerste hoofdstuk, *Psychologie bij Echtscheiding*, in het *Compendium Echtscheiding* (2019)⁸. Tijdens het schrijven van deze whitepaper staat de 3e druk, 2023 op het punt gepubliceerd te worden.

Haar opvatting dat methodisch, navolgbaar en transparant werken zowel ouders en gezinnen, maar ook professionals helpt, zet zij uiteen in haar boek, het *Compendium Echtscheiding*, en in deze whitepaper.

⁶ Vries, B.A. de, *Terugdringen van psychisch lijden van ouders en kinderen bij scheiding. Een brug tussen psychologie en recht*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2019.

⁷ Vries, B.A. de, hoofdstuk 12 in: Brennikmeijer, A. e.a. (red.), *Handboek Mediation*, Den Haag: Sdu, 6e herziene druk 2017.

⁸ Vries, B.A. de, *Classificatiesysteem bij scheiding en/of ouderlijke strijd*, in: Baard, M.c (red.), *Compendium Echtscheiding*, Den Haag: Sdu, 2018, p. 28.

DEEL I

**Probleemschets van de
huidige situatie binnen
het scheidingsdomein**

1. Dit is waarom definities nodig zijn

1.1 “Drama van de mislukking” en onvermogen

Een vaak gehoorde klacht van ouders is dat hulpverleners of rechters hen niet begrijpen.

Professionals zouden verkeerde woorden in rapportages gebruiken of uitgesproken woorden door een ouder of een kind in een context plaatsen, waarin een of beide ouders zich niet herkennen.

Waarschijnlijk hebben de ouders, vaders en moeders, in de meeste gevallen gelijk. Dit is een pijnlijke bewering, maar vanuit de uitleg in deze paragraaf, goed te verklaren. De uitleg is geïnspireerd op de Franse psycholoog, psychoanalyticus en filosoof Jacques Lacan (1981)⁹. In de jaren na WO II tot aan einde jaren '70 van de vorige eeuw gaf Lacan in Parijs en Italië colleges en lezingen over de 'ondoorgroendelijkheid' van ieder mens.

Vanuit dit vertrekpunt heeft Lacan de “Theorie van vier discours” uitgewerkt. Elk discours kenmerkt zich door een eigen interactiedynamiek die onder andere wordt beïnvloed door de onderlinge verhouding tussen verteller en luisteraar. Discours kan vertaald worden met het woord ‘betooq’, maar als we spreken over een gesprek tussen twee personen, zoals ouders, dan is de vertaling ‘dialogo’ meer van toepassing. Als ouders ruzie hebben, kun je niet meer spreken van een dialoog, maar is de interactiedynamiek intenser dan bij een dialoog. Naar mate meer onenigheid bestaat over bepaalde opvattingen, kunnen emoties intenser worden. Ergernis kan overgaan in boosheid, die kan uitlopen in woede. De discoursstheorie van Lacan is niet bedoeld voor de toepassing van conflictdiagnostiek, maar kan ondersteuning bieden aan professionals bij de analyse van de verschillende interactiedynamieken en de manier waarop de ouders en de diverse professionals zich tot elkaar verhouden. De dialoog ouder-deurwaarder betreft een geheel andere verhouding en interactiedynamiek, dan de dialoog bewoner-bewoner. Andere voorbeelden van verschillen in onderlinge verhouding en dynamiek zijn ouder-ouder, advocaat-cliënt, of raadsonderzoeker-ouder.

⁹ Lacan, Jacques, Lacan in Italia (1953-1978), in: Bundeling van lezingen tussen 1953 en 1978, La Salamandra

Omdat woorden tekortschieten, missen kleinere of grotere puzzelstukjes in elk verhaal.

Stel je voor dat er een rechtszaak is. Tijdens een dialoog rechter-ouder is de verhouding hiërarchisch, en in principe zijn de andere ouder en beide advocaten ook aanwezig. Alle betrokkenen houden daar rekening mee en eenieder heeft een eigen positie. De advocaat houdt een betoog of een pleidooi, ogenschijnlijk zonder uitwisseling met de rechter, maar ook dan is sprake van interactiedynamiek, zelfs als de rechter onbewogen luistert. De uitgesproken woorden van het pleidooi of van een dialoog tussen de rechter en een ouder, tijdens de zitting, roepen allerlei individuele gedachten en gevoelens op. Alle luisteraars geven een eigen betekenis aan het pleidooi of wat tussen de rechter en ouders wordt uitgewisseld. De rechter en beide advocaten kennen vooral een juridische betekenis toe, maar ontkomen niet aan enige persoonlijke nuance. Dat komt omdat ieder mens zijn eigen bagage, levenservaring, persoonlijkheid en karakter heeft.

Dit wordt aangeduid met 'persoonlijke context'. Lacan spreekt van de 'symbolische orde', het geheel van wet- en regelgeving, de heersende normen en waarden en vanzelfsprekendheden binnen culturen. Beide fenomenen, de persoonlijke context en de symbolische orde beïnvloeden het proces van betekenis geven aan de omstandigheden waarin iemand verkeert, opgedane ervaringen, meegemaakte gebeurtenissen en aan anderen. Daarnaast maakt taal ook deel uit van dit proces.

Taal is een vereiste om een gesprek te kunnen voeren. Taal bestaat uit woorden. Voor Lacan staat een woord min of meer gelijk aan een symbool. De betekenis van dat symbool is mede afhankelijk van iemands context en de associaties die worden opgeroepen bij het horen van het verwoorde symbool of een zin, zoals bij het pleidooi, maar ook bij het lezen van een verzoek of verweerschrift. Denk bijvoorbeeld aan het woord tafel. De associatie 'mens-erger-je-niet aan tafel spelen' is een symbolische voorstelling en mogelijk ook van een cultuurfenomeen. Maar, taal beschikt over een groot dilemma. Taal komt woorden tekort om de betekenis die mensen in hun verhaal willen overbrengen, precies zo over te brengen of op te schrijven als die persoon van binnen denkt en voelt. Dit fenomeen van een tekort doet zich in elke dialoog en bij iedereen voor. Omdat woorden tekortschieten, missen kleinere of grotere puzzelstukjes in elk verhaal. Door het tekort aan woorden, worden woorden gezocht en gebruikt, die niet precies passen. Naast het tekort aan woorden, spelen de persoonlijke context en de symbolische orde ook een rol bij de betekenisverlening. Deze combinatie van fenomenen leiden tot vertaalfouten of vertaalbiassen. Lacan noemt dit het "drama van de mislukking".

Het onvermogen om jezelf goed uit te drukken, terwijl je de behoefte hebt om volledig begrepen te worden door de luisteraar, wat niet zal lukken, kan tot gevoelens van machteloosheid leiden. Hoezeer de verteller probeert goed uit te leggen, naar woorden zoekt en deze zorgvuldig afweegt, taal blijft woorden tekortschieten om de verscholen betekenis te vatten en uit te drukken. De luisteraar beschikt ook over onvermogen om woorden te vinden. De luisteraar hoort de woorden van de ander, maar het verhaal bevat te weinig woorden voor de luisteraar om het verhaal precies zo te begrijpen als de verteller bedoelt. Daarnaast beschikt de luisteraar eveneens over te weinig woorden, en wordt het proces van betekenisverlening beïnvloedt door zijn persoonlijke context en de symbolische orde. Hierdoor ontstaat een versie, die verschilt van wat de ander eerder bedoelde. Dit heeft tot gevolg dat zowel verteller én luisteraar zich onbegrepen voelen.

Lacan gebruikt in dit verband de term "**disjunctie van onvermogen**". Door onvermogen ontstaat een afstand of disjunctie tussen de oorspronkelijke 'waarheid' van de verteller, en wat daarvan via de luisteraar is teruggekomen bij de verteller. Dat wat bij de verteller terug is gekomen, wordt het 'product' genoemd. Het teruggekomen product kan voor het gevoel van de verteller ver van zijn waarheid af staan. Voor het ene individu weegt het drama van de mislukking zwaarder dan voor het andere. Stel nu dat de luisteraar een jeugdbeschermer is en dat wat de ouders haar hebben verteld, opschrijft in een rapport voor de rechter, dan ligt het voor de hand dat het anders is opgeschreven dan een of beide ouders bedoelden en menen te hebben verteld. Als de rechter het rapport leest, dan zal de rechter ondanks de standaarden van de juridische taal waarschijnlijk ook vertaalfouten maken. Dat kan bijna niet anders, omdat het rapport vertaalfouten bevat, mede doordat de verhalen van de ouders tekortkomen. Schrijft een rechter vervolgens een beschikking, dan bestaat een reële kans dat deze niet aansluit op de oorspronkelijke verhalen van de ouders. En zo gaan ouders aangeven dat zij zich niet begrepen of gehoord voelen en wordt de beschikking niet uitgevoerd.

Snelle conflictdiagnostiek kan deze misverstanden voorkomen (hoofdstuk 3). De conflictdiagnostiek waarover in deze whitepaper wordt gesproken, is gebaseerd op definities, begrippen, standaarden, maatstaven en criteria. Deze worden in de volgende paragraaf besproken.

Door onvermogen ontstaat een afstand of disjunctie tussen de oorspronkelijke 'waarheid' van de verteller, en wat daarvan via de luisteraar is teruggekomen bij de verteller.

1.2 Gezamenlijke definities

Gezamenlijke definities, zoals definities van chronische strijd en stress en van het gezinstransformatieproces, helpen professionals uit allerlei disciplines, om met elkaar te verbinden (De Vries, 2019)¹⁰.

Met behulp van gezamenlijke definities kan de hulpverlening van bijvoorbeeld advocaten, jeugdbeschermers, schuldhulpverleners en deurwaarders binnen dezelfde casus, op elkaar aansluiten. Als ouders voorlichting krijgen over relevante definities, zoals de schadelijkheid van stress, dan kan hen dit mogelijk helpen inzien dat het in het belang van de kinderen, maar ook van henzelf is om de scheiding snel af te wikkelen. Definities bevorderen het onderlinge begrip tussen ouders, tussen hulpverleners en ouders, en tussen hulpverleners onderling, waarbij die van het “drama van de mislukking” en de disjunctie van onvermogen waarschijnlijk het meest relevant zijn.

Andere belangrijke definities die in paragraaf 3.1 worden besproken zijn de Harmoniescheiding (HS), de Conflictscheiding (CS) en de Blokkadescheiding (BS) (De Vries, 2019, hoofdstuk 15).

Deze definities zijn noodzakelijk om de intensiteit van eventuele strijd te kunnen zien, zodat passende hulp geboden kan worden. Ook kunnen met deze definities statistische berekeningen gemaakt worden bijvoorbeeld over hoeveel scheidingen er onder de drie soorten vallen. Dat helpt bij het maken van kostenoverzichten of bij grootschalig onderzoek.

¹⁰ Vries, de, Bela A., Terugdringen van psychisch lijden van ouders en kinderen bij scheiding - een brug tussen psychologie en recht, Sdu uitgevers Den Haag, 2019

Met WAMS kan het hulpaanbod passend gemaakt worden bij ouders en kinderen

Bekijk op rijksoverheid.nl

Onlangs heeft het Kabinet de Wet Aanpak Meervoudige Problematiek Binnen het Sociaal Domein (Wams) ingediend. De Wams neemt domeinbarrières weg, waardoor verschillende soorten professionals uit diverse vakgebieden op elkaar kunnen aansluiten en elkaar kunnen aanvullen. Hierdoor kunnen zij hun krachten bundelen en samen de ouders en de kinderen hulp bieden.

1.3 Gezinstransformatieproces, chronische strijd en stress

De meeste kinderen en hun ouders die een scheiding overwegen of een scheiding hebben ingezet, maken een periode door waarin zij moeite hebben om overzicht te bewaren op hun dagelijks leven. Tijdens deze periode maken zij het ‘gezinstransformatieproces’ door.

Tijdens dit proces worden zij afgeleid door psychische lijdensdruk, stress, en wisselende emoties zoals verdriet, boosheid, teleurstelling of bijvoorbeeld angst voor geweld of verlies van de kinderen.

Afhankelijk van wat iemand kan verdragen en heeft meegemaakt, raken de meeste mensen bij een relatiebreuk, uit het veld geslagen. Naarmate deze situatie langer aanhoudt, kan de strijd verharder en kunnen conflictpatronen inslijten. Ouders, en mensen in het algemeen, kunnen depressieve gevoelens ontwikkelen of overspannen raken als strijd lang aanhoudt. De stresshormoonhuishouding kan chronische vormen aannemen en voor het leven ontregeld raken. Dat moet voorkomen worden.

Als stress langer dan zes maanden duurt, dan wordt van chronische stress gesproken.

Datzelfde geldt voor strijd. Strijd gaat meestal samen met stress. Maar hoe gebruik je de begrippen ‘strijd’ of ‘stress’ in je werk? Het antwoord hierop is: met behulp van definities.

Door te definiëren dat strijd na maximaal zes maanden schadelijke stress veroorzaakt, heb je in feite twee definities. De tijdsbepaling van zes maanden maakt de begrippen strijd en stress werkbaar voor allerlei soorten professionals, zoals hulpverleners, maar ook rechters en beleidsmakers en de ouders.

Het gezinstransformatieproces bestaat uit vier fases, die ouders en kinderen doorlopen. Elke fase geeft aangrijpingspunten voor professionals.

Voor meer uitleg kan het Dynamisch Stressmodel bij Scheiding en Gezinstransformatie (DSSG-model) in De Vries, hoofdstuk 15 blz. 229 (2019), geraadpleegd worden.

Als een ouder door stress is uitgeput, dan is dat een groot risico op geëscaleerde en chronische strijd, op patstellingen en op (contact-)blokkades ouder-kind(eren). Die omstandigheden zijn geestelijk en fysiek schadelijk voor kinderen en ouders. Strijd en psychisch lijden van de kinderen en de ouders bij scheiding, moeten daarom zo snel mogelijk, aan de voorkant, worden teruggedrongen en liefst gestopt, zodat uitputting en mentale en fysieke schade worden voorkomen.

2. Casusbespreking

2.1 Een voorbeeld van de huidige omstandigheden

Een dossier over een uit de hand gelopen familieconflict, wacht op de plank bij een instelling voor jeugdhulp. Na zes maanden kan een hulpverleenster aan de zaak beginnen. Tijdens het lezen denkt zij bezorgd: “als ik in deze zaak maar niet over mijn grenzen ga”.

Een tante belde in paniek de politie, toen haar vader en zwager met elkaar al vechtend over de grond rolden. Het was op het tiende verjaardagsfeestje van haar nichtje bij haar zus en zwager. De kamer zat vol familie. Het jongste meisje van twee was er ook bij. Toen de politie en een hulpverlener van Veilig Thuis ter plekke kwamen, waren alle familieleden vertrokken. Hun voor de helft opgegeten taartjes hadden ze laten staan. Enkel de moeder, de tante en de twee meisjes waren thuis. Na de melding en enkele monitorende telefoontjes naar beide ouders door Veilig Thuis, vond 14 dagen later een gesprek plaats met een hulpverlener bij Veilig Thuis. De rust was weergekeerd volgens beide ouders. Vader woonde sindsdien niet meer thuis en kwam ook niet meer terug. Het gezin werd op een wachtlijst geplaatst voor verdere hulp.

Inmiddels zijn zes maanden verstreken. Beide ouders zijn aanwezig tijdens het gesprek met de hulpverleenster. Uit dit gesprek blijkt dat inmiddels twee zogenoemde voorlopige voorzieningen bij een rechtbank zijn geweest. De vader verzocht uitbreiding van contact met het meisje van zeven. Sinds haar dramatisch verlopen tiende verjaardag zien vader en dochter elkaar onregelmatig. Ook verzocht de vader om samen met beide meisjes op vakantie te gaan naar Spanje. De rechter heeft met beide ingestemd. Vader is direct na de uitspraak met de meisjes naar Spanje gereden. Verder heeft de rechter de ouders naar mediation verwezen, maar deze liep vast.

Moeder meent dat het oudste meisje is getraumatiseerd en psychologische hulp nodig heeft. Vader vindt dat onzin en weigert toestemming te geven.

Ondertussen is het meisje elf jaar geworden. Haar houding naar de vader toe is verhard. Zij wil niet meer naar hem toe en verzet zich met hand en tand. Als hij haar op de achterbank in de auto zet, dan klimt ze er via de andere deur weer uit en rent weg, de straat op zonder uit te kijken. Vader is boos op het meisje en de moeder, maar heeft sindsdien geen pogingen meer ondernomen. Na enkele gesprekken en het auto-voorval besluit de hulpverleenster in samenspraak met haar leidinggevende om terug te gaan naar Veilig Thuis.

“Als ik in deze zaak maar niet over mijn grenzen ga

Er zijn dan 10 maanden verstreken sinds de crisissituatie. Veilig Thuis schakelt de rechter in. De rechter geeft opdracht tot een onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming. De ouders vertellen ieder afzonderlijk hun ervaringen aan de raadsonderzoeker. De raad experimenteert met nieuwe methodes en stelt voor om een familieconferentie in te zetten, waar familieleden van beide ouders bij aanwezig mogen zijn en mee mogen denken. De ouders mogen zelf voor hen belangrijke personen uitkiezen en ieder evenveel. Vader en moeder zien dit beiden niet zitten en hebben moeite om hun ouders mee te krijgen. De raadsonderzoeker schrijft een

rapport voor de rechter en adviseert systemische ouder- en gezinsbegeleiding en een onder toezichtstelling van beide kinderen. De rechter volgt dit advies op en geeft de ouders de keuze uit een aantal programma's. Dit legt hij vast in een beschikking. Na één sessie bij een door beide ouders gekozen programma, is vader niet meer teruggegaan.

Inmiddels is het vier jaar later, januari 2023. De oudste is bijna vijftien en de jongste is zeven. Moeder heeft tegen de advocaat van vader een klacht ingediend. Vader heeft ook klachten ingediend: tegen de hulpverlener, de raad en een gezinsvoogd. Vader heeft al die jaren telkens nieuwe juridische procedures voor uitbreiding van contact aangespannen en is ook in hoger beroep gegaan. Maar het contact tussen het oudste meisje en de vader is nog steeds geblokkeerd en daardoor ook het contact tussen haar en opa, oma, neefjes, nichtjes en alle andere familie van vaderszijde. Haar schoolprestaties zijn sterk achteruitgegaan. In plaats van naar de havo, gaat ze naar het vmbo. Ze ziet haar vriendinnetjes niet meer. Zij zijn op de havo gebleven. Daar is ze verdrietig over. Op school heeft ze mee mogen doen aan het KIES-programma¹¹.

Dat vond ze prettig. Het jongste meisje heeft ook het KIES-programma gevolgd. De gezinsvoogd ziet toe op de overdracht van de jongste en continuïteit van het contact met vader.

Ondertussen heeft moeder de diagnose diabetes type II gekregen en heeft last van slapeloosheid. Wat al deze jaren voor het jongste kind betekenen is niet goed uit het dossier te halen.

Deze casus roept vele vragen op, waaronder de vraag die in de inleiding is gesteld:

Wat hebben ouders en professionals nodig, zodat ouders zich gehoord voelen en gevoelens van machteloosheid bij ouders en professionals worden weggenomen?

¹¹ <https://www.kiesvoorhetkind.nl/>

2.2 Van onmacht aan het eind, naar kracht aan het begin

Tijdens het lezen van het dossier, merkte de hulpverleenster al op dat het een complexe zaak zou worden, maar noch de hulpverleenster, noch de politie of Veilig Thuis beschikten over een instrument om snel inzicht te krijgen in de complexe kluwen van ouderlijke strijd en de onderlinge interactiedynamiek.

De Triagelijst Scheidingssoort, met de daarin opgenomen definities van intensiteit, frequentie, duur en chroniciteit van strijd en stress, ontbrak. De TS wordt in hoofdstuk 3 besproken.

Op het moment van de aanmelding of later op dag of de volgende dag, als de gemoederen enigszins zijn bedaard, had conflictdiagnostiek toegepast moeten worden. Op basis van de resultaten van beide ingevulde TS-lijsten, hadden de politie en hulpverlener bij Veilig Thuis liefst samen met de ouders een conflictanalyse kunnen maken over het onderling (on)begrip en de tussen hen levende kwesties. Tijdens dat proces, en binnen een emotioneel veilige sfeer, hadden de ouders met ondersteuning van de professional allerlei positieve en negatieve aspecten in hun onderlinge interactie kunnen herkennen. Mogelijk konden zij dan wel over het welbevinden van de kinderen spreken, in plaats van na een wachttijd van zes maanden, en was een familieconferentie wel een optie geweest. Dit alles is natuurlijk achteraf redeneren.

Barendregt e.a. (2021)¹² adviseren in hun onderzoek dat plegers zeer kort na de aanmelding een concreet aanbod van hulpverlening en begeleiding moeten krijgen en dat ook gekeken moet worden naar intergenerationele overdracht van geweld. Net als slachtoffers, moeten plegers ook erkend worden als mens. Het is maar de vraag of de vader en de opa van moederszijde gezien moeten worden als plegers.

Er is geen aangifte gedaan en in deze casus lijkt geen sprake van fysiek geweld door vader tegen moeder of de kinderen. Niet bekend is hoe de beleving van mentale onveiligheid is bij de ouders en de kinderen.

De hulpverleenster had gelijk toen ze het dossier van deze casus las. Ze is over haar grenzen gegaan en heeft nota bene een klacht gekregen en met haar enkele andere professionals. Het is een groot ethisch dilemma (De Vries, 2019): doorgaan met de wetenschap dat er een reële kans bestaat dat de ouders ontevreden zijn en een klacht tegen je indienen, of de complexe zaak vroegtijdig teruggeven, waardoor de kinderen weer op een wachtlijst komen en in de kou staan. Als een dergelijke situatie vaker voorkomt, dan kan dat een reden zijn om de jeugdzorg te verlaten en ander werk te zoeken.

Terwijl het lijden van de ouders en de kinderen aan het einde van de keten doorgaat en nadat de scheidingsroute allang is doorlopen, zitten alle betrokken professionals met de handen in het haar; de hulpverleners, de gezinsvoogden, de advocaten, meerdere rechters en, niet te vergeten, de ouders en waarschijnlijk de kinderen ook, met name het oudste meisje. Bij deze uitleg zijn de kosten voor advocaten door vader, de hulpverleners, moeder had een toevoeging, gemeente en Rijk buiten beschouwing gelaten.

12 Barendregt, Cas, Martinelli, T., Straaten, van, B., Collij, T., Nagelhout, G., Acceptatie van vrijwillige hulpverlening door plegers van huiselijk geweld, exploratie van hulpaanbod en (rand)voorwaarden van goede hulpverlening, IVO, onderzoek naar welzijn, april 2021

2.3 Conflictdiagnostiek

Het is achteraf natuurlijk moeilijk om van oorzaak en gevolg te spreken door uitblijven van vroege conflictdiagnostiek, maar er zijn wel factoren uit te lichten die daarvan hoogstwaarschijnlijk het gevolg zijn.

Contactblokkades en patstelling

In deze casus zijn de blokkades tussen de vader en de oudste dochter en tussen de vader en de moeder zichtbaar en feitelijk. Ook is er een feitelijke patstelling, over wel of geen psychologische hulp voor het oudste meisje. Amerikaans onderzoek toont aan dat chronische en/of extreme stress (Early Life Stress)¹³ bij kinderen duurzame en ingrijpende nadelige effecten heeft op de hersenen, zoals de prefrontale hypothalamus en amygdala en het dopaminerge circuits, die samengaan met veranderingen in de stress-hormoonhuishouding (de HPA-as - hypothalamus-hypofyse-bijnierschors). Deze toestand wordt allostatische overbelasting genoemd. Kinderen die op jonge leeftijd aan chronische stress worden blootgesteld, hebben afgenomen kansen en een potentieel lager welvaartsniveau in de volwassenheid (Smith en Pollak, 2020)¹⁴

Psychisch en fysiek lijden

Psychisch lijden van het oudste meisje, verdriet, afgenomen kansen op school, verliezen van vriendschappen, geen contact met familie van vaderszijde. Moeder heeft in de periode van vier jaar, diabetes type II ontwikkeld. Amerikaans onderzoek ondersteunt bewijs voor een verband tussen depressie, stress en diabetes type II. (Steptoe e.a., 2014)¹⁵ Steptoe concludeert dat chronische stress bijdraagt tot een verhoogd diabetesrisico, coronaire hartzieken en cognitieve achteruitgang.

Andere problemen en feiten

Meerdere gerechtelijke procedures, wisselingen van gezinsvoogden, diverse beschikkingen en maatregelen door de rechter, die niet werden uitgevoerd, klachten door beide ouders tegen hulpverleners en advocaat, vader en moeder communiceren enkel nog via de gezinsvoogd, de gezinsvoogd moet toezien op voortzetting contact jongste-vader.

Allerlei vragen

Wat doet de huidige situatie met het jongste meisje? Hoe is de dynamiek tussen beide kinderen? Hebben de kinderen een, mogelijk onbesproken, afspraak over de omgang met beide ouders? Bijvoorbeeld: "Als jij naar papa gaat, dan blijf ik bij mama." Het oudste meisje lijkt zich emotioneel veilig te voelen bij de moeder. Of staat zij onder druk? Hebben zich in de gezinnen van herkomst, in de jeugd van de ouders of grootouders, ingrijpende of traumatische gebeurtenissen voorgedaan?

Er zijn veel meer factoren te benoemen en dit zou een studie zijn, maar het voert te ver om dat binnen dit kader verder uit te werken.

¹³ Voor een goede uitleg zie: Toxic Stress, Center of the Developing Child, Harvard University, <https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/toxic-stress/>

¹⁴ Smith, K.E., Pollak, S.D., Early life stress and development: potential mechanisms for adverse outcomes, Journal of Neurodevelopmental Disorders, 2020; 12:34, Published online 2020 Dec. 16 doi: [10.1186/s11689-020-09337-y](https://doi.org/10.1186/s11689-020-09337-y)

¹⁵ Steptoe, A., et.al, 2014, Disruption of multisystem responses to stress in type 2 diabetes; investigating the dynamics of allostatic load. Proc.Natl.Acad.Sci.USA, 111: 15693-156989

2.4 Omstandigheden die verbeteringen brengen

De casus in paragraaf 2.1 illustreert dat het gehele scheidingsdomein en de ouders een meetlat nodig hebben, die makkelijk is te 'lezen' en waarmee ze kunnen bepalen in welke mate de interactie tussen de ouders bijdraagt tot geëscaleerde strijd en toegenomen psychisch en fysiek lijden, als passende hulp uitblijft.

Om de omstandigheden te veranderen, zouden minimaal drie verbeteringen ingevoerd kunnen worden:

1. Snelle conflictdiagnostiek met interactie- en conflictanalyse en daarop aansluitende passende hulp voor ouders en gezinnen¹⁶.
2. Gemeenschappelijke basis van definities, begrippen, standaarden, maatstaven en criteria die multidisciplinaire en domeinoverstijgende samenwerking mogelijk maken.
3. Methodisch, transparant en navolgbaar werken, dankzij de gemeenschappelijke basis, te realiseren door bijvoorbeeld T-shaped professionalisering: kennis van complementaire kennis uit een andere relevante discipline dan het hoofdberoep.

Vanwege het multidisciplinaire karakter van een gemeenschappelijke grondslag, worden twee bruggen geslagen:

- Brug psychologie/(ortho)pedagogiek en recht betreffende hulpverlening en begeleiding.
- Brug zorg en recht op bestuurlijk en organisatorisch niveau.

3. De Triagelijst Scheidingssoort

3.1 Reflectievragenlijst

De TS is een reflectievragenlijst voor ouders, die de onderlinge interactie- en conflictdynamiek meet. De ouders vullen ieder apart de TS-lijst zélf in en nadrukkelijk niet de hulpverlener.

De TS onderzoekt allerlei risicofactoren die ertoe kunnen leiden dat meningsverschillen uitdraaien op intense, frequente, duurzame en chronische strijd met schadelijke stress, patstellingen en contactblokkade(s). Van de TS gaat een therapeutisch effect uit. Dit komt omdat de vragen de ouders aanzetten tot zelfreflectie en empathie in elkaar. Het invullen van de TS is als een korte oefening, wat tevens een voorbereiding is op het doorlopen van de psychologische en juridische processen, tijdens de besprekingen om afspraken te maken of tot een gezamenlijke zorg- en contactregeling of ouderschapsplan te komen.

De kenmerken in de TS komen uit het Classificatiesysteem bij Scheiding en/of Ouderlijke Strijd (CSO) (De Vries, Deel IV, 2019)¹⁷. Het CSO geeft definities van intensiteit, frequentie en duur van strijd en van de in hoofdstuk 1 gedefinieerde begrippen chronische stress, chronische strijd, gezinstransformatieproces en de drie scheidingsoorten die in deze paragraaf besproken worden.

¹⁷ Vries, de, B.A., Deel IV - Integratieve scheidingsbegeleiding in "Terugdringen van psychisch lijden van ouders en kinderen bij scheiding - Een brug tussen psychologie en recht", Sdu uitgevers, Den Haag 2019

De ouders vullen ieder apart de TS-lijst zélf in en nadrukkelijk niet de hulpverlener.

Ouder A

+

Ouder B

=

Scheidingssoort
(Conflictgraad)

De TS diagnosticeert drie conflictcategorieën die zijn onderverdeeld in drie categorieën

de **Harmoniescheiding (HS)**, de **Conflictscheiding (CS)** en de **Blokkadescheiding (BS)**.

De CS en BS zijn complexe scheidingen. De term 'Blokkade' vervangt de term 'vechtscheiding', waar ook soms 'ouderverstoting' plaatsvindt. Een blokkade doet zich voor binnen een complexe omstandigheid van allerlei factoren die met elkaar interacteren. De definitie van de term 'contactblokkade' is daarom niet gelijk aan de definitie van de term 'ouderverstoting'. De TS en het AIB© (voor uitleg van het AIB zie paragraaf 3.4), die ingezet kan worden bij complexe scheidingen, onderzoeken de interactie en daarmee gepaard gaande conflictdynamiek. Het AIB focust specifiek op patstellingen en blokkades.

De TS past geen psychodiagnostiek toe en zegt niets over bijvoorbeeld iemands persoonlijkheidstrekken of een eventuele psychische aandoening. De TS meet enkel de intensiteit van de interactiedynamiek tussen twee volwassenen. Geen enkele interactie is dezelfde. Daarentegen kan de intensiteit van strijd tussen twee volwassenen wel bepaald en gecategoriseerd worden onder een conflictgraad, zoals de drie scheidingsoorten.

HS

Harmoniescheiding

De Harmoniescheiding (HS): ondanks allerlei emoties en psychisch lijden komen ouders er meestal zonder of met weinig hulp samen uit. Echter, als de hulp niet passend is of te laat komt, dan lopen sommige ouders (naar schatting 15-25%) het risico om een CS of zelfs een BS te ontwikkelen. Deze vallen onder de complexe scheidingsoorten.

Een hulpverlener kan zich bij deze scheidingsoort afvragen of een scheiding wel nodig is. Maar onder de oppervlakte kunnen psychische pijn zoals verdriet en boosheid spelen en het proces van losmaking van wat eens met de andere partner was nadelig beïnvloeden. Daarom moeten hulpverleners mensen in een harmoniescheiding de mogelijkheid van nazorg bieden, zodat de harmoniescheiding niet kantelt naar CS of BS.

CS

Conflictscheiding

Bij de Conflictscheiding (CS) is een sterke dreiging voelbaar tot contactblokkade(s) tussen een of meerdere kinderen en meestal de ouder, die niet meer thuis woont. Echter, de contactblokkade(s) is/zijn nog niet structureel. Ook kunnen er andere blokkades dreigen of inmiddels al zijn, bijvoorbeeld omdat een ouder het niet eens is met de door een arts voorgeschreven medicatie voor het kind.

Ouders geven aan stress te ervaren en er dient rekening gehouden te worden met chronische stress. Als een of beide ouders erin slagen om weerstand te overwinnen of rigiditeit op te heffen, dan kan de scheiding kantelen naar een harmoniescheiding.

De conflictscheiding kan in aanmerking komen voor analysering met behulp van het Analyse Instrument Blokkades (AIB).

BS

Blokkadescheiding

Bij de Blokkadescheiding (BS) tekent zich een patroon af in een of meerdere contactblokkades, die van dreigend overgaan in structurele contactblokkade(s). Ouders geven aan stress te ervaren en er dient rekening mee te worden gehouden dat sprake is van chronische stress.

Regelmatig geven een of beide ouders aan gezondheidsproblemen te hebben. Bij een blokkadescheiding kan het voorkomen dat een ouder niet meer met de andere ouder in een ruimte wil zijn. Als rigiditeit en weerstand worden overwonnen, dan kan de scheiding kantelen naar een harmoniescheiding.

Blokkadescheidingen komen in aanmerking voor analyse van de blokkades (AIB).

Wanneer de conflictdiagnose uitkomt op een CS of BS dan moet dit als volgt gelezen worden:

“Als op de conflictdiagnostiek niet direct passende begeleiding wordt geboden, maar té laat of uitblijft, dan kan de strijd tussen de ouders intensiveren en escaleren en ontwikkelen de ouders een CS of een BS. Dergelijke omstandigheden veroorzaken psychisch lijden en stress bij kinderen en ouders.”

De conflictdiagnostiek die met behulp van de TS wordt gesteld zegt dus niet dat de ouders al in een CS of een BS zijn verwickeld. Dat kan wel, maar dan was waarschijnlijk al sprake van intense strijd tijdens de samenleving of is de TS in een later stadium dan aan het begin ingezet. Een gesprek met de kinderen kan nodig zijn, mits een gesprek de kinderen onnodig belast. Er zijn omstandigheden die vereisen dat kinderen gehoord worden. Mocht bijvoorbeeld een kindercoach worden ingeschakeld dan is belangrijk dat hij of zij ook een T-shaped professional is, die kennis heeft van methodisch en integraal werken en multidisciplinair verbinden.

3.2 Digitale TS-resultaten en eigenaarschap bij de ouders

De resultaten van de TS worden vastgelegd in een online gebruiksvriendelijk en overzichtelijk digitaal rapport.

Aanbevolen wordt om tijdens de resultaatbesprekingen en het maken van de conflictanalyse, gebruik te maken van mediationstechnieken. Deze technieken bevorderen de zelfredzaamheid, zelfeffectiviteit en eigenaarschap van de ouders.

Als de omstandigheden het toelaten, dan kiezen de ouders de passende begeleiding en niet de hulpverlener. Daarvoor is nodig dat de hulpverlener kennis heeft van de sociale kaart. Bij voorkeur worden de digitale resultaten met een beamer op een scherm weergegeven. Een bijkomstigheid is dat de focus op het gemeenschappelijk scherm enige emotionele veiligheid meebrengt, omdat ouders elkaar niet of minder aankijken. Elkaar niet hoeven aankijken vergroot de emotionele veiligheid, bijvoorbeeld bij angst of schaamte.

De basisattitude van professionals moet altijd zijn ingesteld op het voorkomen van het maken van vertaalbiassen of vertaalfouten.

Paragraaf 1.1.

Met de Triagelijst Scheidingssoort blijven de ouders eigenaren van hun onderlinge problemen (en niet de hulpverleners).

3.3 TS-resultaten reizen mee

De TS reist als een leidraad en checklist tijdens de gehele scheidingsroute of het begeleidingstraject met de ouders en de professional(s) mee, totdat de ouders een modus operandi hebben gevonden en het psychisch lijden van de kinderen is gestopt.

De door de ouders zelf gegeven antwoorden op de vragen in de TS worden digitaal berekend en ondergebracht in een overzichtelijk onlinerapport met een zestal rubrieken. De digitale gegevens zijn elk moment met behulp van een persoonlijke code voor de professional toegankelijk. Het scheelt tijd en voorkomt misverstanden als de professional die er later bij is gekomen, ook toegang kan krijgen tot de TS-resultaten. De ouders hoeven dan niet telkens weer hun verhaal te doen, waarbij iedere keer een stukje van de betekenis verloren gaat (zie paragraaf 1.1). Dit moet met toestemming van de ouders, tenzij sprake is van bijvoorbeeld een crisis, en overeenkomstig privacywetgeving. (Zie de wet Wams op bladzijde 12)

Als de ouders er na drie maanden niet uit zijn, kunnen de digitale resultaten weer bekeken worden om de stand van zaken op te nemen en een inschatting te maken van hoeveel tijd nog nodig zou kunnen zijn om bepaalde patstellingen of blokkade(s) weg te nemen. Eventueel wordt de TS weer ingevuld en worden de antwoorden vergeleken met die van aan het begin. Mogelijk zijn er op bepaalde punten vorderingen en kunnen er deelafspraken worden gemaakt of is opschaling nodig, en zou (nog) een professional moeten aansluiten en is een maatregel van de rechter nodig. Het helpt ouders en alle professionals op de keten, binnen het netwerk en tussen de diverse domeinen als de TS meereist. De termijn waarbinnen de evaluaties moeten plaatsvinden is zes maanden en wordt bepaald door de definities van schadelijke chronische stress en strijd.

Ouders die ruzie hebben met elkaar, hebben vaak moeite om de overstap naar de andere ouder te maken en zich in te leven in de gevoelens van de andere ouder, maar ook om te reflecteren op de eigen gevoelens en gedragingen.

De TS is een vragenlijst, die ouders aanzet tot zelfreflectie op hun eigen gevoelens, en op reflectie van de gevoelens van de andere ouder.

3.4 TS en AIB bij gevorderde problematiek en ingesleten strijdpatronen

Als uit de TS al aan het begin een complexe scheiding, een CS of BS blijkt, dan kan direct een vervolginstrument ingezet worden, zoals het Analyse Instrument Blokkades (AIB)¹⁸ of een ander instrument.

Het AIB analyseert allerlei factoren, omstandigheden en gedragingen van ouders en kinderen in complexe situaties, waarbij sprake is (of sterke dreiging) van een of meerdere blokkades. Ook dit instrument is digitaal beschikbaar. Het AIB zoekt en onderzoekt onderlinge verbanden bij ingesleten en rigide strijdpatronen, patstellingen en blokkades, die met de TS wel worden gesignaleerd, maar tijdens een resultaatbespreking, bijvoorbeeld door emoties of ouderlijke strijd moeilijk of niet kunnen worden verhelderd. Het AIB neemt de druk weg bij ouders die zij ervaren als zij samen met de andere ouder in gesprek moeten over vastgelopen kwesties.

Er kan ook behoefte zijn om de TS in te zetten bij al lopende casuïstiek, als er nog geen TS is afgenomen. Bij langdurige zaken kan het moeilijk zijn voor ouders om bepaalde situaties of ervaringen onder ogen te zien. Daarentegen zet de TS altijd aan tot zelfreflectie en empathie en worden de onzichtbare interactie- en conflictdynamiek inzichtelijk en zichtbaar gemaakt. Een voorwaarde is dat de professional ervoor zorgt dat de onderlinge sfeer emotioneel veilige is. De risicovragen in de TS verdienen extra aandacht bij lopende zaken. Het AIB is een verdiepend instrument.

18 © Auteursrechten Analyse Instrument Blokkades bij complexe gezinnen of huishoudens, 2021, drs. Bela. A. de Vries

Zelfreflectie kan moeilijk en confronterend zijn, en misschien wel bedreigender dan te reflecteren op de gevoelens van de ander.

Maar zodra ouders tijdens het invullen van de TS ervaren dat de ander ook reflecteert op 'jouw' gevoelens, dan zien zij openingen die leiden naar meer begrip en erkenning door de ander. Dat helpt tijdens het proces van de conflictanalyse.

3.5 De TS reduceert klachten

Door de in de TS geïntegreerde definities, begrippen, maatstaven, standaarden en criteria, worden hulpverleners automatisch aangezet om methodisch, transparant en navolgbaar te werken.

Deze grondslag geeft professionals structuur en de navolgbaarheid en transparantie maken professionals minder kwetsbaar voor klachten en helpt tuchtcolleges om te reflecteren op het handelen van de professional.

Daarbij zijn de antwoorden op de vragen in de TS door de ouders zelf gegeven, en niet door de hulpverlener, wat de kans op een veel voorkomende klacht dat de hulpverlener of de rechter (rapport Recht doen, 2021)¹⁹ het verhaal van ouders verkeerd hebben verwoord of begrepen, reduceert. De TS draagt bij tot het reduceren van vertaalfouten. Mediationstechnieken verkleinen ook de kans dat een hulpverlener wordt meegezogen in de strijd, en vergroten het eigenaarschap.

Er hoeft geen verslag geschreven te worden van de TS, omdat de resultaten al zijn verwerkt in een digitaal verslag. De digitale rapportage samen met een aantekening van de gekozen hulp geven een beeld. Als de ouders er na drie maanden niet uit zijn, dan kan de digitale rapportage van het AIB bij de rapportage(s) van de TS gevoegd worden.

De TS reduceert de kans dat de hulpverlener intuïtief handelt en de fundamentele attributiefout maakt. Niet te verwarren met de vertaalfout (paragraaf 1.1). Iemand die de fundamentele attributiefout maakt, heeft de neiging om bepaalde negatieve omstandigheden waarin de ander verkeert op overdreven manier toe te schrijven aan de persoonlijkheid van de ander. Maar, als de persoon zelf in die omstandigheden zou verkeren, zou hij of zij dit niet aan zichzelf wijten, maar aan de omstandigheden (Ross, 1977)²⁰. Interessant aan de studie van Ross is, dat deze is uitgevoerd onder psychologen die intuïtief werken.

De uitkomsten kunnen doorgetrokken worden naar professionals binnen het sociaal domein, die niet zijn toegerust met een meetinstrument als de TS.

Uiteraard kunnen ouders ook de fundamentele attributiefout maken. Waarschijnlijk doen zij dit als zij elkaar diskwalificeren met uitspraken als, meestal, "hij is een narcist" en, meestal, "zij is een borderliner".

3.6 De TS helpt bij wegwerken van wachtlijsten

De resultaten van twee ingevulde TS-lijsten, door elke ouder een, maken snel inzichtelijk waar de knelpunten liggen.

Daardoor kan al tijdens het eerste of hooguit een tweede gesprek een keuze voor passende hulp worden gemaakt. Snelle inzichtelijkheid van onderlinge problemen en directe begeleiding, maximaal binnen vijf dagen na de conflict-analyse, heeft als bijeffect dat ouders en kinderen niet op een wachtlijst hoeven te worden geplaatst.

Bestaande wachtlijsten groeien hierdoor niet aan, maar worden geleidelijk aan korter en weggewerkt. Dit kan tot aanzienlijke vermindering van psychisch leed leiden.

Doordat snelle hulp schadelijke chronische geëscaleerde strijd kan voorkomen, leidt dit ook tot kostenreductie.

Deel II illustreert dit met een aantal berekeningen die zijn gebaseerd op de drie scheidingscategorieën.

19 Recht doen (2021): <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Publicatie%20Reflectietraject%20Familie%20Jeugd.pdf>

20 Ross, L. The intuitive psychologist and his shortcomings: Distortions in the attribution process, Stanford University, Stanford, California, 1977

DEEL II

Financiële voordelen

4. Cijfers en schattingen met behulp van drie scheidingsoorten

Allereerst wordt opgemerkt dat een zoektocht op internet en Google Scholar oplevert dat verschillende cijfers circuleren over aantallen scheidingen en percentages van wat complexe scheidingen zijn. In deze whitepaper wordt uitgegaan van de cijfers van het CBS (2022)²¹.

Het CBS komt op 30-35.000 gehuwde stellen en 10.000 niet gehuwde ouderparen. Voor de oorzaken van deze uiteenlopende cijfers, kan dezelfde uitleg gegeven worden als in hoofdstuk 1. Net als binnen het sociaal domein, beschikken instituties, zoals het CBS, jeugdinstituten, rechtspraak of gemeenten en Rijk niet over een eenduidige definitie van scheiding en/of wordt niet hetzelfde moment van de vastlegging van de scheiding gebruikt. Ook zijn er bijvoorbeeld geen afspraken over conflictgradaties bij scheiding.

In de berekeningen in dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van het in hoofdstuk 3 genoemde Classificatiesysteem bij scheiding en/of ouderlijke strijd (CSO) en de daarin gecategoriseerde scheidingsoorten of conflictgraden: de Harmoniescheiding (HS), de Conflictscheiding (CS) en de Blokkadescheiding (BS). Hierbij worden (wederom) schattingen gemaakt van de aantallen complexe scheidingen, waar de CS en BS onder zijn gecategoriseerd.

Van deze scheidingen schatten we in dat 70% een CS is en 30% een BS. Dit moet nader onderzocht worden. Voor een uitgebreide uitwerking van definities met kenmerken wordt verwezen naar Deel IV - Integratieve Scheidingsbegeleiding, hoofdstuk 15 Conflictdiagnostiek (De Vries, 2019).

Door de scheidingcategorieën in het CSO te volgen, wordt in dit hoofdstuk een idee gegeven van een alternatieve methode om de kosten, besparingen en investeringen bij scheidingen te berekenen en in beeld te brengen. Voor wat betreft de investering en kostenbesparingen betreft het hier de vroege inzet van de Triagelijst Scheidingsoort, de kosten voor opleiding en gebruik van de TS onder 600 professionals.

Figuur 3 geeft een overzicht van kosten, investeringen en besparingen bij een denkbeeldige gemeente van 30.000 inwoners en 9% scheidingen. Ten slotte illustreert **figuur 4** de kosten van scheidingen bij opbouwperiodes van aantallen jaren. Hierbij wordt een berekening gegeven van besparingen bij inzet van de TS bij een gemeente van 30.000 inwoners.

²¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/levensloop/scheiden#:~:text=Hoeveel%20kinderen%20zijn%20betrokken%20bij,25%20962%20echtparen%20uit%20elkaar>

4.1 Aantallen en soorten scheidingen

Jaarlijks scheiden in Nederland ongeveer 30-35.000 stellen, zeg 32.000 paren waarvan 50% ouders met gemiddeld 2 minderjarige kinderen. Hierbij zijn 16.000 ouderparen met 32.000 kinderen uit huwelijken bij scheidingen betrokken.

Tevens is er een schatting dat er nog eens 20.000 kinderen van 10.000 ongehuwde ouderparen betrokken zijn bij scheidingen (CBS, 2022).

In totaal zijn dus 26.000 ouderparen en 52.000 kinderen betrokken bij scheidingen. Van deze scheidingen gaan 15-25% moeizaam (CS), tot zeer moeizaam (BS). Voor uitleg van de drie scheidingsoorten of conflictgraden zie hoofdstuk 3. Bij beide vormen van complexe scheidingen zijn jaarlijks 7.200 kinderen betrokken en 3.600 ouderparen.

Conservatief teruggerekend bedraagt dat $\pm 14\%$. Waarschijnlijk ligt het percentage hoger en tussen de 15% en 25%. Als dit zo is, dan zullen de kosten ook hoger zijn. De overige naar schatting 75-85% van de scheidingen vallen onder de definitie Harmoniescheiding (HS).

4.2 Jaarlijkse kosten voor rijk en gemeenten

De totale kosten voor gemeenten en Rijk (VNG, 2020)²² bedragen theoretisch jaarlijks ongeveer 78,5 miljoen euro.

Deze betreffen onder andere het begeleiden of behandelen van ouders en kinderen bij complexe scheidingen. Het gaat hier over de eerdergenoemde 7200 kinderen en theoretisch geraamd ouderparen. Van deze stellen ontwikkelt 70% een CS en 30% een BS. In de berekeningen in deze paragraaf wordt ervanuit gegaan dat bij ouders bij alle soorten scheidingen maximaal €4.000 zelf betalen (VNG, 2020), hoewel dit een conservatief uitgangspunt is.

De directe kosten voor CS en BS worden theoretisch geraamd op respectievelijk €18.000 tot €44.000 per scheiding (Batterink e.a., 2020)²³. Een minder of niet-complexe Harmoniescheiding kost maximaal €4.000 (VNG, 2020). De kosten voor de HS worden grotendeels door de ouders gedragen, ook dit is conservatief gerekend, waarschijnlijk zijn de kosten hoger. De kosten voor beide complexe scheidingen, de CS en de BS, worden verhoudingsgewijs grotendeels door gemeenten en Rijk gedragen.

²² <https://vng.nl/sites/default/files/2020-12/eindrapportage-kostenanalysebijcomplexescheidingen.pdf>

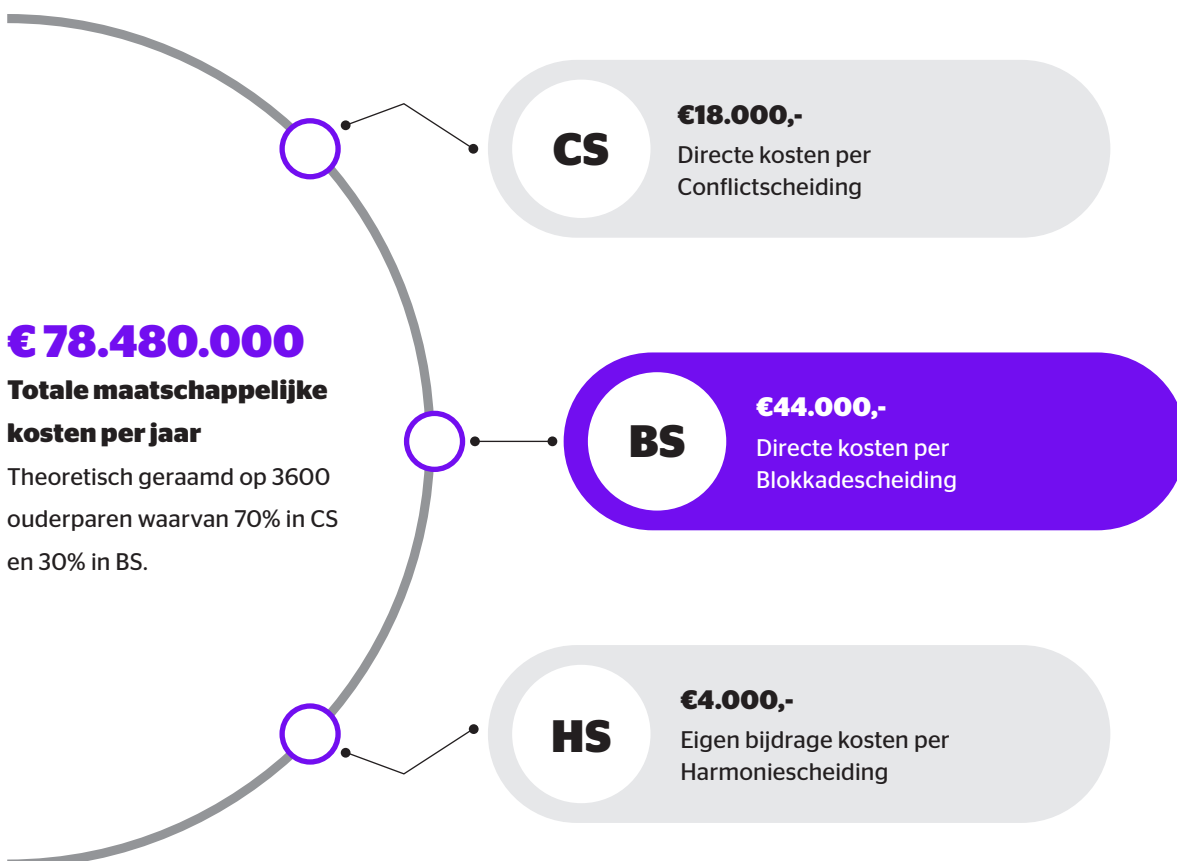
²³ Batterink, M., Bilo, N., Jongebreur, W., Maas-Vos, van der, G. Kostenanalyse van complexe scheidingen, Significant Public, 2020

Figuur 1. Landelijk overzicht kosten op jaarbasis

Aantallen	Ouders	Kosten	Totaal €
70% van 3600 ouders in CS	2520	€ 18.000	€ 45.360.000,00
30% van 3600 ouders in BS	1080	€ 44.000	€ 47.520.000,00
Eigen bijdrage van 3600 ouders (100%)	3600	€ -4.000	€ -14.400.000,00
		Totaal	€ 78.480.000,00

Besparingen kunnen significant toenemen als met vroege triage en passende begeleiding relatief meer BS worden voorkomen óf in ernst afnemen en verschuiven naar een CS, met in het meest gunstige geval naar een HS. Ditzelfde geldt voor een CS, die kan kantelen naar een HS.

Ten aanzien van de aanname dat 30% van de complexe scheidingen een BS zijn, moet een kanttekening gemaakt worden. De categorieën Harmoniescheiding, Conflictscheiding en Blokkadescheiding worden nog niet standaard gehanteerd in grootschalig onderzoek.

4.3 Preventieve maatregelen: Investering en Kostenbesparing per jaar

In de berekeningen in deze paragraaf gaan we uit van beide vormen van complexe scheidingen, de CS en de BS, waarbij jaarlijks 7200 kinderen en 3600 ouderparen zijn betrokken.

Door inzet van de TS kan jaarlijks een netto besparing van circa 12 miljoen euro gerealiseerd worden. Een investering van 1,2 miljoen euro in de TS en opleiding, plus 10 miljoen voor interventies en ouder- en/of gezinsbegeleiding ter voorkoming van een CS en BS, kan een besparing van ongeveer 23,5 miljoen euro opleveren.

Figuur 2. Investering en kostenbesparing betreffende invoering TS per 600 professionals

Investering (op jaarbasis)	Aantal	Kosten	Totaal €
Gebruik TS per ouderpaar	Ouders: 26.000	€ 40	€ 1.040.000
Stel 600 professionals opgeleid - 30 cursussen met 20 deelnemers	600 professionals	€335	€201.000
TS analyse/begeleiding/interventie preventie potentiële CS, BS	1	€10.000.000	€ 10.000.000
		Totaal kosten	€ 11.241.000

Kostenbesparing (op jaarbasis)	Aantal	Kosten	Besparing €
Impact 30% vermindering van complexe scheidingen (CS, BS)	3600	€ 78.000.000	€ 23.400.000
Investering maximale inzet TS	1	€ -11.241.000	€ -11.241.000
		Potentiele Kostenbesparing	€ 12.159.000

Deze berekening is slechts voor een jaar en omdat CS- en BS-scheidingen meestal een langere doorlooptijd hebben zullen de jaarlijkse kosten voor gemeenten en Rijk waarschijnlijk aanzienlijk hoger zijn. Bij een doorlooptijd van 5 jaar zijn de kosten 4 keer hoger (312 miljoen euro), aannemende dat escalatie tot CS- en BS-scheidingen 1 jaar duurt. Mocht dit correct zijn, dan is de mogelijke besparing aanzienlijk hoger. Ook de preventie van het ontstaan van CS-scheidingen is financieel aantrekkelijk.

Netto is de besparing minus de investering €12.159.000 (figuur 2). Deze berekening is mede gebaseerd op cijfers in eerder genoemd rapport van de VNG in 2020. Bij 50% van de 3600 stellen kan jaarlijks €28.000.000 bespaard worden, waarvan 73% ten gunste van de Gemeenten (Batterink e.a., 2020).

De kosten voor de TS plus opleiding en 10 miljoen euro aan operationele kosten, minus de ouders in CS-BS worden als

volgt berekend: $€11.241 : 3600 = 3,1225 \times 1000 = €3.123$.

Op basis van 3600 CS en BS ouders is de totale investering $€3.123 \times 3600 = €11.242.800$ en voor de TS €345 (opleiding + TS over 3600 complexe scheidingen).

Naast een opleiding, zal intervisie nodig zijn, om gestructureerd van de opgedane ervaringen in het werken met de TS en van andere collega's te leren. Deze kosten zijn buiten beschouwing gelaten. Berekeningen van de kosten voor afname TS zijn als volgt: $26.000 \text{ ouderparen} \times €40 : 3600 \text{ CS/BS} = €289 + €56 = €345$

Berekening van de €56: TS-afname triage van ouders in CS of BS = $€201.000 : 3600 = €56 \text{ p/ouderpaar}$

Prijs per cursus € 335 incl. BTW (bij minimaal 20 deelnemers) x 600 cursuskosten => €201.000 totaal.

4.4 Kosten voor een willekeurige gemeente van 30.000 inwoners

Begin 2022 gaf 9% van de burgers in Nederland aan gescheiden te zijn (CBS, 2022). Onderstaand is een kostenoverzicht opgenomen dat uitgaat van 9% gescheiden volwassenen bij een gemeente met 30.000 inwoners.

Dat zijn 2700 volwassenen, dus 1350 stellen, die gehuwd waren of een geregistreerd partnerschap hadden met en zonder kinderen. De aanname is dat de helft van deze stellen gemiddeld 2 kinderen heeft, wat leidt tot 675 ouderparen en 1350 kinderen.

Uitgaande van de landelijke schatting van 10.000 stellen die samenleven met kinderen, komt dit aantal voor een gemeente met 30.000 inwoners overeen met 18 ongehuwde stellen (10.000 stellen x 30.000 inwoners: 17.000.000 NL bevolking) en 36 kinderen. Bij elkaar opgeteld leidt dit tot een totaal aantal van $675 + 18 = 693$ stellen en $1350 + 36 = 1386$ kinderen.

Stel dat 15% van de 693 stellen een complexe scheiding heeft ontwikkeld, dan zijn dat 104 stellen.

Hiervan valt 70% onder een CS en 30% onder een BS bij een inwonertal van 30.000 mensen.

In aantallen zijn dit 73 ouders die een CS en 31 ouders die een BS hebben ontwikkeld.

Figuur 3. Voorbeeldoverzicht kosten gemeente 30.000 inwoners - aanname 9 % scheidingen

Aantallen	Ouders	Kosten	Totaal €
70% van 104 ouders in CS	73	€ 18.000	€ 1.314.000
30% van 104 ouders in BS	31	€ 44.000	€ 1.364.000
Eigen bijdrage van 328 ouders (100%)	104	€ - 4.000	€ - 416.000
		Totaal	€ 2.262.000

Echter, deze situatie is over een aantal jaren ontstaan. Om tot een jaarlijks beeld te komen zijn enkele aannames gemaakt over de duur van de opbouwperiode, waarin deze situatie is ontstaan. Stel dat de situatie over een periode van 20 jaar is ontstaan, dan zijn er 5 CS-BS scheidingen per jaar in de gemeente. Wordt de opbouwperiode 15 jaar, dan zijn dat 7 complexe scheidingen op jaarbasis en bij 25 jaar, zijn het jaarlijks 4 complexe scheidingen.

In Figuur 4 is een overzicht van drie mogelijke opbouwperiodes van aantallen jaren voorafgaand aan een scheiding (15, 20 en 25 jaar) opgenomen, met daarachter de kosten.

Figuur 4. Opbouwperiodes scheidingen

Opbouw aantal CS/BS scheidingen	Periode Jaren	Jaarlijks CS/BS scheiding	Kosten €
104	15	7(5+2)	€150.000
104	20	5 (4+1)	€ 96.000
104	25	4(3+1)	€ 82.000

De berekening waarbij deze kosten worden afgezet tegen de jaarlijkse kosten van de TS en opleiding en afname van de TS door één professional, bij bijvoorbeeld een 20-jarige opbouwperiode met 15% complexe scheidingen, ziet er als volgt uit: TS (33 HS-CS-BS x €40 TS-afname) + 1 opgeleide professional (20 opbouwjaren x €335 p/cursist) = € 1.655.

De 33 scheidingen zijn als volgt berekend: 5 CS-BS : 0,15 = 33 scheidingen. Als eerder gesteld is dit een theoretisch voorbeeld, dat slechts een indruk geeft. Als daarbij de interventie en begeleidingskosten voor de potentiële CS- en BS-scheidingen worden opgeteld, €13.890 euro (5 x (3123-345)), dan zouden gemeente en Rijk bij een besparing van 30% jaarlijks €13.255 minder hoeven uitgeven.

Overigens worden de interventie- en begeleidingskosten nu ook al gemaakt. In feite zijn daarom alleen de directe TS-kosten van belang, aangezien professionals bij de TS aan de voorkant van het scheidingsproces werken. Uit de TS komt dus grotendeels een verschuiving van de kosten voort, waarbij de kwaliteit aan de voorkant gewaarborgd dient te zijn. In de praktijk kunnen de kosten voor deze gemeente van 30.000 aanmerkelijk hoger zijn in de praktijk als de begeleiding en interventies van de complexe scheidingen meerdere jaren duren en niet 1 jaar zoals hier in alle berekeningen is verondersteld.

5. Conclusies: Impact voor organisaties en instellingen

De inzet van de TS vraagt van professionals, organisaties, overheden en instellingen voor zorg en recht een perspectiefwisseling.

In plaats van curatief denken, 'aan de achterkant', met curatieve begeleidingsvormen en behandelingen gebaseerd op psychische en medische diagnoses bij complexe kind- en ouderproblematiek, zijn preventieve denkpatronen en een preventieve basisattitude nodig. Een preventieve basisattitude bij kind- en ouderproblematiek gaat ervan uit dat het psychisch lijden van ouders die strijd voeren, uitingsvormen zijn van het onvermogen om elkaar ooit volledig te kunnen begrijpen. Dit onvermogen is van invloed op hun gedragingen en hun uitspraken over en weer.

Hopelijk helpt inzicht in de disjunctie van onvermogen en het drama van de mislukking professionals om te schakelen naar een preventieve basisattitude met preventieve werkwijzen.

De professional staat vaak op een achterstand als hij of zij wordt ingeroepen voor de begeleiding van ouders, die minstens al zes maanden complexe strijd voeren, die dan al is geëscaleerd. De TS en de gekozen route voor begeleiding of behandeling, is het meest effectief bij zo vroeg mogelijke inzet en signalering van problemen of bij de start van het scheidingsproces. Ervaren en goed opgeleide professionals zouden daarom 'aan de voorkant' werkzaam moeten zijn.

Als een gecertificeerde instelling de TS zou willen inzetten, dan dient de organisatie aangepast te worden aan de preventieve werkwijze en de invloed daarvan op daaropvolgende processen tijdens het beloop van het begeleidingstraject.

Afdelingen en teams bij gemeenten of Rijk rond scheidingen kunnen een belangrijke preventieve rol spelen bij het voorkomen dat ouderlijke strijd escaleert en het welbevinden van kinderen afglijdt. Inzet van de TS helpt hierbij en biedt de mogelijkheid om snel allergieën of rode knoppen te vinden, die ouders leren uitzetten, mits zij niet hoeven te wachten op hulp maar direct en voortvarend worden begeleid. Allergieën bij ouders ten opzichte van elkaar, bijvoorbeeld door een ingrijpende gebeurtenis of huiselijk geweld kunnen blijven opspelen. Als vertraging in de begeleidingsroute dreigt of ontstaat, fungeren de TS, en indien nodig het AIB, met de door de ouders zelf gegeven antwoorden als leidraad om samen al terugblikkend te onderzoeken waar of wat tot de vertraging of mogelijke misverstanden heeft geleid.

Met behulp van de TS kunnen ouders en professionals de gehele scheidingsroute volgen tot en met een overeengekomen echtscheidingsconvenant, zorg- en contactregeling of een ouderschapsplan. De TS en het AIB kunnen ook (weer) ingezet worden bij nazorg.

Als instellingen en professionals preventief en vanuit een gemeenschappelijke biologische, psychologische, sociale en juridische grondslag (bio-psycho-sociaal en juridisch model, BPSJ-model, De Vries, 2019) met definities en begrippen werken, dan spreken zij een gezamenlijke taal op de keten, binnen het netwerk en binnen het sociaal domein. Deze kennis leidt tot T-shaped professionals, die met elkaar kunnen verbinden en complementair kunnen optrekken. Dit kan bijvoorbeeld binnen leernetwerken, maar ook bij multidisciplinaire begeleiding binnen dezelfde casus. T-shaped professionalisering maakt het mogelijk dat krachten worden gebundeld. Een organisatie kan hierbij goede ondersteuning bieden en kwaliteit in het oog houden door zowel intern als extern multidisciplinaire super- en intervisiemogelijkheden te faciliteren of aan te bieden.

Een gemeenschappelijke taal verscholen in de TS en de digitaal verzamelde resultaten in overeenstemming met privacywetgeving, geven tools aan organisaties en medewerkers om samen te onderzoeken waar de sterktes, zwaktes, kansen en verbeterpunten zijn. De instelling kan hierop beleid maken. De nieuwe wet Wams kan domein overstijgende en multidisciplinaire samenwerking bevorderen.

Verder bieden de transparantie en de navolgbaarheid ondersteuning aan tuchtcolleges bij de behandeling van klachten. Vermoedelijk draagt de TS bij tot vermindering van klachten, omdat de TS grotendeels uit reflectievragen bestaat die de ouders zelf beantwoorden (en niet de professional), en omdat de ouders en de professionals met behulp van de TS terug kunnen kijken op de manier waarop het oorspronkelijke behandelplan is opgesteld en hoe het werd uitgevoerd.

T-shaped divorce

© 2023 Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bela de Vries.

Kijk eventueel voor verdere informatie op de website www.triagebijdscheiding.com of stuur een e-mail naar beladevries@t-shapeddivorce.com